

Regeringens proposition

1977/78: 123

om statliga garantier för lån till skogsindustrin

beslutad den 2 mars 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ÄSLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om tidsbegränsade åtgärder för att underlätta skogsindustrins upplåning i likviditetsförstärkande syfte. Regeringen föreslås få bemyndigande att under år 1978 ikläda staten garantier för sådan upplåning till ett sammanlagt belopp av högst 900 milj. kr. Till kreditgarantierna avses knytas vissa villkor i fråga om bl. a. ökning av ägarkapitalet i företagen.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-03-02

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson

Föredragande: statsrådet Åsling

Proposition om statliga garantier för lån till skogsindustrin

1 Inledning

Situationen för den svenska skogsindustrin, till vilken jag räknar massa- och pappersindustrin, sågverken samt skivindustrin, har under de senaste två åren snabbt försämrats. Den försvagning av den internationella marknaden för skogsindustrins produkter som inträdde redan år 1975 har fortsatt och i vissa avseenden drastiskt förvärrats under åren 1976 och 1977. Detta gäller framför allt massa- och pappersindustrin. Stora överlager, lågt kapacitetsutnyttjande och successivt vikande priser på viktiga produktområden har lett till en starkt negativ resultatutveckling. Detta har medfört en snabb försämring av skogsindustrins finansiella ställning vad avser såväl likviditet som soliditet.

Utvecklingen under det närmaste året kan inte väntas bli sådan att situationen för den svenska skogsindustrin förbättras på något mer avgörande sätt.

Mot den bakgrunden är det angeläget att åtgärder vidtas för att stärka företagens likviditet. Jag kommer i det följande att föreslå åtgärder i detta syfte.

2 Skogsindustrins struktur och utveckling

En sammanställning över de större skogskoncernerna och över branschutvecklingen under 1970-talet har upprättats och bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

2.1 Branschstrukturen

Skogsindustrin är en av de största industribranscherna i Sverige. Branschen svarar för närmare en tiondel av den samlade svenska industriproduktionen och industrissysselsättningen. Den dominerande delbranschen är massa- och pappersindustrin som sysselsätter ca 48 000 personer vid totalt drygt hundratalet anläggningar. Antalet sysselsatta inom sågverksindustrin är närmare 30 000 medan skivindustrin sysselsätter ca 5 000 personer. Antalet sågverk uppgår till ca 3 000. Skivindustrin består av 35 anläggningar.

Även vad gäller utrikeshandeln intar skogsindustrin en framskjuten position. Av landets totala varuexport har branschen under 1970-talet svarat för i genomsnitt en femtedel. Importinnehållet i branschens produktion är samtidigt mycket lågt.

Massa- och pappersbruken är genomgående jämförelsevis stora anläggningar. Detta förhållande har förstärkts under de senaste årtiondena genom att ett betydande antal mindre enheter har lagts ned. Samtidigt som produktionskapaciteten för pappersmassa har mer än fördubblats under de senaste 15 åren har antalet enheter minskat från 119 till 83. Medelkapaciteten per anläggning har som en följd härav trefaldigats.

Den svenska produktionskapaciteten för papper har ökat något snabbare än kapaciteten för massa. Här har dock inte skett någon påtaglig förändring av antalet produktionsenheter. Antalet pappersbruk är i dag 66, varav drygt hälften är integrerade med massafabriker. De integrerade anläggningarna är genomgående mycket större än de fristående pappersbruken och svarar för närmare 90 % av produktionskapaciteten. För de stora volymprodukterna på papperssidan, t. ex. tidningspapper, liner och kraftpapper, är så gott som hela produktionen integrerad med massatillverkning.

På massasidan är integrationsförhållandena väsentligt annorlunda. Här finns en betydande del av produktionskapaciteten vid stora enheter som saknar egen pappersproduktion och som uteslutande tillverkar massa för avsalu. Avsalumassan svarar totalt sett för hälften av den svenska produktionskapaciteten för massa. Integrationsgraden har dock successivt ökat. År 1960 var motsvarande antal två tredjedelar.

Massa- och pappersindustrin sysselsätter ca 5 % av det totala antalet industrissysselsatta i landet. I enskilda regioner är dock betydelsen för sysselsättningen betydligt större. I Västernorrlands län svarar massa- och pappersindustrin för en fjärdedel av industrissysselsättningen och i ytterligare fyra län för ungefär en tiondel. I resp. kommun är med få undantag bruket den helt dominerande arbetsgivaren.

En mycket stor del av den svenska massa- och pappersproduktionen säljs på exportmarknader, i första hand i Västeuropa. Av avsalumassaleveranserna går sålunda 90 % på export. För pappersproduktionen är motsvarande andel ca 75 %.

Den alldeles övervägande delen av massa- och pappersbruken ingår i koncerner med omfattande verksamhet på det skogsindustriella området. Endast några få av dessa koncerner har mer omfattande verksamhet utanför skogsindustrin. Värt att notera är också att olika kategorier skogsföretag starkt skiljer sig åt vad avser innehav av såväl egen råvarubas som egen kraftproduktion.

De börsnoterade företagen har, även om förhållanden varierar påtagligt företagen emellan, stora skogsinnehav. Dessa företag har även i flertalet fall betydande intressen i kraftindustrin. Fiskeby AB, som ägs av Kooperativa förbundet, har en mycket begränsad egen råvarubas. AB Statens Skogsindustrier (ASSI) saknar egna skogar och försörjs med virke väsentligen av domänverket. Skogsägarindustrierna äger själva mycket litet skog och förbrukningen av vedråvara baseras till alldeles övervägande del på leveranser från föreningsmedlemmarna. Det bör observeras att de producentkooperativa industrierna ägs av resp. skogsägareförening och inte direkt av föreningsmedlemmarna.

Även sågverksindustrin ingår till väsentlig del i de stora skogskoncernerna. Produktionen av sågade trävaror år 1976 skedde till ca en tredjedel vid denna typ av sågverk. Antalet sågverk i skogskoncernerna var samma år dock endast ett åttiotal. De fristående sågverken svarar sålunda för huvuddelen av produktionen och utgör den alldeles övervägande delen av produktionsenheterna.

Inom sågverksindustrin har en snabb strukturomvandling skett under de senaste årtiondena. Mellan åren 1953 och 1973 minskade antalet sågverk med inte mindre än 3 400. Minskningen hänförde sig helt till småsågverken. Antalet större sågverk ökade under samma tid kraftigt genom såväl utbyggnader som nyetableringar. Branschen har haft en totalt sett betydande kapacitetstillväxt. De största sågverken har i dag en kapacitet på ca 200 000 m³ per år. Dessa stora sågverk, av vilka det endast finns ett fåtal, svarar dock vart och ett för endast något över en procent av den samlade svenska produktionskapaciteten.

Av den svenska produktionen av sågade trävaror exporteras ca 60 %.

Sågverksindustrin är geografiskt spridd över hela landet. Dock finns en viss koncentration till Smålandslänen, Bergslagen och vissa delar av Norrland. År 1975 fanns i landet ett tjugotal kommuner där sågverken svarade för mer än en fjärdedel av det totala antalet industrisysselsatta.

Även inom skivindustrin svarar anläggningarna inom skogskoncernerna för en stor del av produktionskapaciteten. För plywood och lamellträ samt för träfiberskivor är andelen ca 75 %, för spånskivor närmare hälften.

Särskilt inom spånskiveindustrin har under 1970-talet skett en mycket snabb ökning av produktionskapaciteten genom i första hand stora nyetableringar. Av delbranschens totalt 18 produktionsanläggningar har sju tagits i drift under 1970-talet. Dessa anläggningar svarar i dag för

närmare 60 % av den samlade kapaciteten. Samtidigt har de övriga anläggningarna byggts ut och den totala svenska kapaciteten är i dag drygt tre gånger så stor som år 1970.

Utvecklingen inom träfiberskiveindustrin har varit den motsatta. Här har antalet anläggningar minskat något under 1970-talet och uppgår nu till ett tiotal. Några nyetableringar har inte skett och sammantaget har produktionskapaciteten minskat med drygt 10 %.

Industrin för plywood och lamellträ är den minsta delbranschen inom skivindustrin. Tillverkningen sker vid tioalet anläggningar. Några större strukturella förändringar har inte skett under 1970-talet.

Även skivindustrin är i hög grad spridd över landet. Regionalt kan dock resp. anläggning vara av väsentlig betydelse för sysselsättningen. I drygt tioalet kommuner svarar sålunda skivindustrin för mer än 10 % av industrisysselsättningen. I ett par kommuner är andelen väsentligt högre.

2.2 Branschutvecklingen under de senaste åren

Skogsindustrin har alltid varit en av våra mest konjunkturkänsliga industribranscher. Utvecklingen under 1970-talet har dock inneburit osedvanligt kraftiga konjunktorella svängningar. Från högkonjunkturåret 1970 minskade massa- och pappersindustrins produktion och leveranser år 1971 för att åter öka något år 1972. Priserna stagnerade eller sjönk i vissa fall något. För sågade trävaror hölls produktionsvolymerna väl uppe vid en för båda åren oförändrad prisnivå. Även skivindustrin kunde upprätthålla såväl volymer som priser. Sammantaget kan konstateras att lågkonjunkturen åren 1971 och 1972 medförde en kortvarig och relativt begränsad nedgång för svensk skogsindustri.

Under år 1973 inträdde en betydande ökning i efterfrågan på skogsprodukter. Som exempel kan nämnas att den västeuropeiska papperskonsumtionen steg med ca 10 %. Denna efterfrågeökning fick ett omedelbart genomslag i den svenska exporten, som steg med 15 % mätt i volym. Prisutvecklingen på papper var under år 1973 svagt uppåtgående. År 1974 blev ett för pappersindustrin mycket gott år. Priserna steg mycket kraftigt under året samtidigt som leveransvolymen ökade ytterligare. Mätt i löpande priser steg värdet av den svenska pappersexporten år 1974 med 50 %.

Massakonjunkturen låg tidsmässigt något före papperskonjunkturen. Redan år 1973 steg massapriserna kraftigt och leveransvolymen ökade samtidigt med närmare 30 %. Priserna fortsatte att stiga i snabb takt även år 1974. Trots en viss nedgång i volymerna ökade därför leveransvärdet åter kraftigt. Värdet av den svenska massaexporten, mätt i löpande priser, fördubblades mellan åren 1972 och 1974.

För sågade trävaror steg leveranserna och priserna kraftigt år 1973.

Här vände dock utvecklingen snabbare än för massaindustrin. Redan år 1974 minskade efterfrågan på främst exportmarknaderna. Samtidigt föll priserna.

Också för skivindustrin var pris- och volymutvecklingen i stort sett genomgående mycket positiv under åren 1973 och 1974.

Sammantaget arbetade den svenska skogsindustrin under såväl år 1973 som år 1974 med ett i det närmaste maximalt kapacitetsutnyttjande, 90 % eller något däröver. För sågverksindustrins del kunde dock denna höga produktionsnivå år 1974 uppehållas endast genom en betydande lageruppbyggnad.

Samtidigt som leverans- och produktionsutvecklingen var mycket gynnsam, steg produktionskostnaderna väsentligt långsammare än försäljningspriserna. Detta medförde att skogsindustrin de aktuella åren nådde en för svensk industri exceptionellt hög vinstnivå.

År 1975 minskade efterfrågan markant på massa- och papper. Papperskonsumtionen inom EG-länderna sjönk med drygt 20 %. Detta medförde en mycket kraftig nedgång i de svenska leveranserna av såväl papper som massa. De svenska brukens massa- och pappersleveranser minskade år 1975 med en tredjedel resp. en fjärdedel jämfört med år 1974. Även till den inhemska marknaden sjönk leveranserna om än mindre drastiskt. Genom en kraftig lagerökning vid bruken kunde leveransminskningarnas effekt på produktionen och därmed också på sysselsättningen begränsas. Detta gällde särskilt för avsalumassa, där produktcenterorna tvingades lägga en femtedel av sin årsproduktion i lager. Trots detta sjönk produktionen med 15 %. Kapacitetsutnyttjandet var strax under 80 %.

Inom pappersproduktionen, där möjligheterna till produktionsregleringar genom lagerförändringar är betydligt mera begränsade än på massasidan, blev lagerökningen mindre. Pappersproduktionen var år 1975 ca 20 % lägre än år 1974 och kapacitetsutnyttjandet sjönk till ca 70 %.

Trots den vikande marknaden fortsatte massa- och papperspriserna att stiga år 1975.

Sågverkens leveranser fortsatte att sjunka år 1975. Exportvolymen detta år blev endast drygt hälften av vad den hade varit år 1973. Trots en fortgående lagerökning minskade produktionen med en fjärdedel. Trävarupriserna sjönk kraftigt. Skivindustrin upplevde år 1975 en svag efterfrågan och en stagnerad prisnivå.

Till skillnad från åren 1973 och 1974 hade den svenska skogsindustrin år 1975 inga möjligheter att intäktsmässigt kompensera sig för fortsatta höjningar av produktionskostnaderna. Inte minst kostnaderna för vedråvara steg avsevärt under år 1975. Enligt skogsstyrelsens beräkningar låg prisnivån detta år för massaved 50 % högre än år 1974. För sågtimmer, där en mycket kraftig prisstegring hade skett under år

1974, var priserna år 1975 dubbelt så höga som år 1973. Produktionskostnadsökningen, det låga kapacitetsutnyttjandet och kostnaderna för den ökade lagerhållningen medförde en mycket kraftig försämring av branschens lönsamhet. För massa- och pappersindustrin blev dock resultatet någorlunda tillfredsställande.

Under början av år 1976 fanns tecken på en konjunkturuppgång. Denna utveckling bröts dock under sommaren 1976 varefter orderingången minskade. För såväl massa och papper fick industrin vidkännas en viss sänkning av exportpriserna.

Vad avser leveranserna, innebar år 1976 en väsentlig återhämtning för pappersindustrin. Exportleveranserna steg med ca 20 %. Produktionen ökade med drygt 10 %, vilket medförde att kapacitetsutnyttjandet inom branschen steg till 80 %. Också massaindustrins leveranser ökade år 1976 om än i betydligt lägre grad än pappersindustrins. Uppgången var dock så begränsad att produktionen, trots en fortsatt lagerökning, föll med ytterligare inemot 10 %. Kapacitetsutnyttjandet sjönk därmed till 70 %.

Leveranserna av sågade trävaror ökade kraftigt under år 1976. Även produktionen steg om än i mindre omfattning. Priserna kunde höjas väsentligt.

För massatillverkarna innebar år 1976 en fortsatt mycket negativ resultatutveckling. Även pappersproducenternas lönsamhet var klart otillfredsställande. Den förbättring som noterades för sågverksindustrin var alltför begränsad för att återföra branschen till en tillfredsställande lönsamhetsnivå.

Den svenska skogsindustrins finansiella situation var sålunda totalt sett starkt försvagad vid ingången av år 1977. Under året kom situationen att ytterligare allvarligt försämrats. Detta blev särskilt framträdande för producenterna av avsalumassa som för tredje året i rad tvingades minska sina produktionsvolymerna. Produktionen år 1977 blev den lägsta på 15 år och kapaciteten kunde utnyttjas till endast knappt 60 %. Leveranserna kunde visserligen ökas något men samtidigt sjönk priserna ytterligare. Trots en relativt betydande lageravveckling under årets senare del fanns fortfarande stora överlager vid slutet av året.

Pappersleveranserna fortsatte totalt sett att öka under år 1977 men låg trots detta fortfarande under 1973 och 1974 års nivåer. Detsamma gällde produktionen för vilken kapaciteten kunde utnyttjas till endast ca 75 %. För flertalet produktgrupper föll priserna ytterligare.

Utvecklingen var dock väsentligt olikartad mellan enskilda produktgrupper inom pappersområdet. Särskilt kraftpapper, som tidigare var den största produktgruppen, fick vidkännas en väsentligt efterfrågenedgång även under år 1977, medan däremot t. ex. tidnings-, journal- och finpapper samt papp kunde levereras i ökad omfattning. För tidningspapper steg också priserna.

Som tidigare har nämnts, var år 1976 ett dåligt år för svensk massa- och pappersindustri. Sammantaget för de 16 största skogskoncernerna var vinsten efter avskrivningar och räntor för detta år endast drygt 700 milj. kr. Detta skall jämföras med motsvarande resultat åren 1974 och 1975, som var ca 5 500 resp. närmare 2 500 milj. kr. Det skall vidare noteras att spridningen i resultaten har varit mycket stor mellan de olika företagen. För inemot hälften av företagen var lönsamheten redan år 1976 negativ och vissa fall var förlusterna av betydande omfattning. Dessa företag har i regel mycket svaga resultat även år 1975.

Resultatförsämringen år 1977 var oerhört kraftig. En överslagsmässig beräkning ger vid handen att den samlade förlusten för de 16 största koncernerna uppgick till över 2 000 milj. kr. Detta skulle betyda att resultatet försämrades med närmare 8 000 milj. kr. mellan åren 1974 och 1977. Även år 1977 var spridningen mycket stor mellan företagen. Några företag hade sålunda ett visserligen begränsat men dock fortfarande positivt resultat. Generellt gällde att företag med en särskilt stark inriktning på vissa bulkprodukter, i första hand avsalumassa, kraftpapper och liner, fick vidkännas den mest negativa resultatutvecklingen.

De omfattande förlusterna har inneburit att företagen tvingats kraftigt öka sin upplåning. Under år 1976 ökade de 16 koncernerna sina korta och långa skulder med totalt närmare 7 000 milj. kr. Härav utgjorde drygt 2 000 milj. kr. kortfristig upplåning. Företagens finansnetto fördubblades härigenom. Upplåningen fortsatte att öka under år 1977, dock i betydligt mindre omfattning än år 1976. Finansnettot försämrades ytterligare och är nu mer än tre gånger större än år 1975. Också här är spridningen stor mellan företagen.

Som tidigare har redovisats svarar de stora skogskoncernerna också för en avsevärd del av produktionen av trävaror och skivor. Det ekonomiska resultatet av denna verksamhet, som ingår i tidigare redovisade totalresultaten, har också det varit otillfredsställande. För de från dessa skogskoncerner fristående sågverken och skivindustrierna saknas motsvarande beräkningar. Det är dock helt klart att även dessa fått vidkännas en kraftig resultatförsämring på grund av lågt kapacitetsutnyttjande och svag prisutveckling.

3 Föredraganden

Skogsindustrin spelar en central roll i det svenska näringslivet. Sammantaget svarar branschen för närmare en tiondel av industrissysselsättningen i vårt land. Branschens andel av den samlade svenska industriproduktionen är ungefär densamma. Sysselsättningsmässigt är branschens betydelse dock betydligt större än vad den nämnda andelen ger intryck av. Inom många regioner är skogsindustrin den helt domine-

rande arbetsgivaren. Till detta kommer den mycket stora indirekta sysselsättningseffekt som branschen har genom sin roll som avnämare för vedråvara. Sammanlagt uppgår sysselsättningen inom skogsindustrin och skogsbruket till ca 140 000 personer. Branschen har också en utomordentligt stor betydelse för vår utrikeshandel. År 1977 uppgick sålunda exporten av skogsindustriprodukter till närmare 15 000 milj. kr., vilket motsvarade inemot en femtedel av den totala svenska varuexporten.

De senaste åren har inneburit mycket kraftiga påfrestningar för många företag inom skogsindustrin. Branschen har haft en negativ utveckling som i omfattning och varaktighet saknar motsvarighet under efterkrigstiden. Sålunda har produktionen av avsalumassa sjunkit tre år i rad. Samtidigt har priserna på massa gått ned. Detsamma gäller papperspriserna. Även inom pappersproduktionen är kapacitetsutnyttjandet mycket lågt. Förlusterna för åren 1976 och 1977 har varit stora, vilket har medfört en starkt försämrad likviditet och soliditet i företagen. Under hösten 1977 blev det alltmer uppenbart att delar av branschen löpte risk att komma i akuta finansiella svårigheter om inte i första hand marknadsförhållandena förbättrades. Någon sådan förbättring har inte skett och flertalet större skogsbolag förutser fortsatta stora förluster också under år 1978.

Den finansiella utvecklingen har närmare analyserats inom regeringkansliet. Analysen, som har omfattat ett tjugotal av de största skogskoncernerna, visar att akuta likviditetsproblem kan komma att uppstå i vissa av företagen inom en snar framtid. Fortsatt otillfredsställande leverans- och prisutveckling kommer att successivt utöka denna krets av företag.

Innan jag går in på de åtgärder jag förordar för att förbättra likviditetssituationen i företagen vill jag beröra frågan om den svenska skogsindustrins utveckling på något längre sikt.

Den för dagen mycket svåra situationen för stora delar av branschen, den begränsade råvarutillgången samt de långsiktiga förändringarna i utbuds- och efterfrågeförhållandena för skogsindustriprodukter i världen har av många tolkats som tecken på att det har skett en radikal och bestående försämring av den svenska skogsindustrins internationella konkurrenskraft. Detta är enligt min bedömning en felaktig slutsats. De senaste årens utveckling har förvisso varit mycket negativ med en för många produkter svag efterfrågan och pressade priser. Samtidigt har de svenska tillverkningskostnaderna utvecklats ofördelaktigt jämfört med kostnaderna i flera av våra konkurrentländer och den svenska skogsindustrin har inte förmått hålla sina marknadsandelar på viktiga produktområden. Denna utveckling får dock inte skymma det faktum att svensk skogsindustri har en i stora delar modern och effektiv produktionsutrustning, en väl utbyggd försäljningsapparat och ett genomgående mycket kvalificerat yrkeskunnande hos de anställda. Sammantaget är detta ett gott utgångsläge för en långsiktigt positiv branschutveckling.

Enligt min mening finns det således all anledning att ha en positiv syn på den svenska skogsindustrins framtid. Självfallet kommer dock inte utvecklingen framdeles, lika litet som den tidigare har varit det, att bli problemfri. Inom för den svenska industrin betydelsefulla produktområden har den internationella konkurrensen hårdnat markant. Denna utveckling synes komma att fortsätta. Den begränsade tillgången på vedråvara kommer att skärpa kraven på ett effektivt utnyttjande, både produktionstekniskt och vad avser användningsområden. Inom delar av branschen finns alltså betydande miljöproblem som måste lösas. Bl. a. dessa förhållanden kommer att kräva en fortsatt anpassning till utvecklingen såväl inom de enskilda företagen som vad gäller branschstrukturen.

En positiv utveckling av skogsindustrin är av utomordentlig betydelse för hela den svenska ekonomin. Det är därför angeläget att effektivitetshöjande anpassningsåtgärder vidtas. Det är emellertid minst lika viktigt att dessa åtgärder genomförs på ett planerat sätt och i nära samverkan mellan berörda parter. Att underlätta och där så är erforderligt medverka i denna process är en viktig industripolitisk uppgift. Inom regeringskansliet pågår ett omfattande utredningsarbete som syftar till att ge underlag för en bedömning av den framtida branschutvecklingen och behovet av näringspolitiska insatser inom det skogsindustriella området.

Den mycket negativa utvecklingen inom skogsindustrin under de senaste åren är emellertid oroande. Som jag tidigare har nämnt löper flera företag risk att inom en snar framtid komma i akuta likviditetsproblem. De åtgärder som företagen kan tvingas vidta för att undvika en likviditetskris är ofta drastiska. Snabbt genomförda nedläggningar av produktionsenheter eller försäljning av för den fortsatta verksamheten på längre sikt betydelsefulla tillgångar, bl. a. skog och kraftintressen, är exempel härpå. Genom sådana åtgärder kan företagens långsiktiga planering kullkastas. De negativa konsekvenserna kan bli betydande inte bara för det enskilda företaget utan också för branschen i dess helhet. Jag vill även peka på att såväl samhällets som företagets möjligheter att framgångsrikt möta uppkommande sysselsättningsproblem härigenom starkt minskas.

Det är enligt min mening angeläget att motverka en sådan utveckling. Detta kan ske genom att företagen ökar den kortfristiga upplåningen för att stärka sin likviditet. Den analys som har genomförts visar emellertid att företagen under de senaste åren redan mycket kraftigt har ökat sin upplåning. En ytterligare upplåning av här aktuellt slag kan därför i vissa fall endast ske med statliga garantier. De system för statliga kreditgarantier som finns i dag är i detta sammanhang inte ändamålsenliga. Jag förordar därför att staten ikläder sig särskilda garantier inom en angiven ram för upplåning i syfte att förstärka likviditeten hos

företag eller koncerner som huvudsakligen bedriver skogsindustriell verksamhet.

De kreditgarantier som jag här förordar är sålunda avsedda att möjliggöra en kortfristig upplåning för att överbrygga likviditetsproblem i företagen. Härigenom förbättras förutsättningarna för att den strukturella utvecklingen inom branschen skall kunna genomföras på ett ur såväl företagens som samhällets synvinkel tillfredsställande sätt. Jag vill särskilt understryka att avsikten inte är att konservera en mindre rationell branschstruktur. En fortsatt anpassning till de ändrade förhållandena i vår omvärld och i vårt eget land är som jag tidigare har framhållit nödvändig för att branschen skall vara internationellt konkurrenskraftig. Dessa anpassningskrav bör väga tungt vid de bedömningar som görs i samband med företagens ansökningar om statliga kreditgarantier.

Garantierna bör beviljas för lån i affärsbanker, sparbanker, föreningsbanker, kreditaktiebolag eller annan kreditinrättning som regeringen godkänner. Prövningen av frågor om garantier bör ankomma på regeringen.

Garantierna är avsedda att möjliggöra en upplåning för att överbrygga akuta likviditetsproblem. Garantier bör därför lämnas endast under år 1978. Löptiden för garantierna bör begränsas till högst fem år.

För garantin bör låntagaren erlægga en särskild årlig garantiavgift till staten. Garantavgiften bör utgöra ett belopp motsvarande 1 % ränta på det under resp. år genomsnittligt utestående garantibeloppet. För lån mot garanti bör ställas säkerhet som regeringen godkänner.

För garantierna bör tas upp en sammanlagd ram om 900 milj. kr. Förluster i anledning av dessa lånegarantier bör täckas från ett särskilt förslagsanslag, benämnt Täckande av förluster vid lånegarantier till skogsindustrin. Anslaget bör i statsbudgeten för budgetåret 1978/79 tas upp med ett belopp av 1 000 kr.

Som jag tidigare har framhållit har företagen de senaste åren kraftigt ökat sin upplåning och därmed sina räntekostnader och amorteringar. Det är enligt min mening angeläget att även resp. företags ordinarie långgivare nu bidrar till att överbrygga svårigheterna för berörda företag. Lån mot statliga garantier bör sålunda inte få användas för att minska andra kreditgivares åtaganden. Tvärtom bör enligt min mening övriga långgivare normalt, genom t. ex. anstånd med räntebetalningar och amorteringar av befintliga lån, temporärt lätta den finansiella bördan hos de aktuella företagen.

De senaste årens mycket dåliga resultat och ökade upplåning har, som jag redan har framhållit, i hög grad försämrat också företagens soliditet. För den närmaste tiden förutses, om inga åtgärder vidtas, en fortsatt försämring.

Genom den finansiella urholkningen har företagens utvecklingsmöjligheter starkt beskurits. Förutsättningarna att möta framtida förluster

har försämrats. Möjligheterna att finansiera angägnade investeringar har minskat. Även om situationen i detta avseende i flertalet fall är mindre akut än i fråga om likviditeten, är även dessa förhållanden oroande. Mot denna bakgrund är det angeläget att företagens kapitalstruktur förbättras. Som villkor för att ett företag skall erhålla kreditgarantier bör därför föreskrivas att företaget under garantitiden skall tillföras externt riskvilligt kapital. Som ett riktmärke bör gälla att detta kapitaltillskott motsvarar en fjärdedel av garantibeloppet och att det till en väsentlig del har formen av bundet eget kapital. Vidare bör föreskrivas att för utdelning på aktier disponibelt kapital stannar kvar i företaget under hela eller delar av kreditgarantins löptid.

4 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig anförda riktlinjerna för åtgärder för att underlätta skogsindustrins upplåning,
2. bemyndiga regeringen att under år 1978 ikläda staten garantier för lån till skogsindustrin med sammanlagt högst 900 000 000 kr.,
3. till *Täckande av förluster vid lånegarantier till skogsindustrin* för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Vissa uppgifter om de större skogsindustrieföretagen år 1976

Företag/koncern	Antal enheter		Produktion				Antal anställda ¹
	Massa-/pappersbruk	Sågverk	Massa (1 000 ton)		Papper och papp (1 000 ton)	Sågade trävaror (1 000 m ³)	
			Totalt	därav avsalumassa			
<i>Börsnoterade företag</i>							
Billerud	4	2	654	306	351	207	6 492
Holmen	3	1	499	7	598	36	4 036
Iggesund	2	3	298	148	157	317	5 262
Korsnäs-Marma	3	2	411	236	175	161	4 427
MoDo	6	2	675	543	193	71	8 690
Munksjö	4	8	209	131	110	186	2 841
Papyrus	7	2	783	324	471	206	5 722
SCA	6	4	900	298	619	404	16 302
Stora Kopparberg	6	4	745	447	376	388	19 738
Uddeholm	2	2	326	106	210	171	12 412
<i>Producentkooperativa företag</i>							
NCB	7	7	569	431	158	291	6 413
Skåneskog	1	2	52	24	28	31	880
Södra Skogsägarna	13	17	900	740	250	508	10 386
Vänerskog	4	11	184	60	121	388	4 000
<i>Konsumentkooperativa företag</i>							
Fiskeby	3	—	272	9	358	—	4 088
<i>Statsägda företag</i>							
ASSI	4	6	559	174	401	551	6 516
Totalt	69	73	8 036	3 984	4 576	3 916	118 205
Andel av total svensk produktion (%)			97	99	93	35	

¹ Avser hela verksamheten inom resp. koncern, d.v.s. inklusive verksamhet utanför skogsindustrin samt vid utländska dotterbolag.

Skogsindustrins utveckling under 1970-talet

